

LITERATURA

Dědictví a identita pohledem britských geografů, B. Graham, P. Howard (eds.): The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity.

Ashgate, Aldershot (England) and Burlington (USA) 2008, 461 s.
ISBN 978-0-7546-4922-9.

Jak se uvádí na předsádce, cílem publikací označovaných jako Ashgate Research Companions je podat vyčerpávající a spolehlivý přehled současného výzkumu v určité tematicky omezené oblasti. Editori sestaví tým respektovaných a zkušených expertů, kteří napíšou texty ke klíčovým tématům v dané specializaci. Po neméně důležitých pracích autorů, jako jsou Gregory Ashworth, Brian Graham, Peter Howard či David Lowenthal, se nám tak do rukou dostává kniha, jejímž cílem je „prozkoumat do hloubky množství vazeb mezi dvěma nejistými a mnohoznačnými, ale zároveň významnými koncepty, dědictvím a identitou“ (s. 1).

Výše zmíněného úkolu se ujal tým 30 autorů z různých zemí (Austrálie, Dánsko, Indie, Jižní Afrika, Kanada, Nizozemí, Polsko, Španělsko, Švédsko, USA, Velká Británie) a vědních disciplín, který sestavili dva čelní představitelé oboru ve Velké Británii, Brian Graham (Professor of Human Geography, University of Ulster) a Peter Howard (Visiting Professor of Cultural Landscape, Bournemouth University, zakládající redaktor jednoho z klíčových periodik v oboru: *International Journal of Heritage Studies*). I přes interdisciplinární charakter publikace jsou však mezi autory jednotlivých kapitol mimo historiků či specialistů na problematiku dědictví z velké části zastoupeni geografové, celkem 14 osob, tedy téměř jedna polovina. Snad je to tím, že oba editoři také ve své vlastní praxi navazují na výzkumnou tradici anglo-americké kulturní geografie.

Publikace je kromě úvodu rozdělena do čtyř hlavních částí, nazvaných Kontext dědictví a identity, Klíčové znaky dědictví a identity, Praxe dědictví a identity a Výzvy postmoderního a post-koloniálního světa, s celkovým počtem 25 kapitol.

V úvodu jsou charakterizovány cíle knihy, pojmy dědictví a identita, tak jak jsou pro účely publikace chápány, a jejich vzájemný vztah, je představena struktura knihy. Pojem dědictví autoři definují jasně, ale, v souladu se současnými trendy, značně široce. I v rámci jedné společnosti bychom měli mluvit o minulostech, dědictvích a identitách, nikoli o minulosti, dědictví a identitě. Taková dědictví mají nejen mnoho využití, ale také rozličné původce. Potřebu takto širokého přístupu k dědictví editoři publikace dále dokládají tvrzením, že společnosti, zejména v západních zemích, procházejí tím větší socio-prostorovou segregací, čím více jsou kulturně různorodé. Tedy procesem fragmentace, který vyvolává otázky o tom, jak by se tato jejich heterogenita měla promítnout do výběru, interpretace a managementu dědictví. V tomto kontextu editoři pohlížejí na dědictví jako na koncept odkazující ke způsobům, jakými se vybrané materiální pozůstatky minulosti, krajiny, mýty, paměti a tradice

stávají kulturními, politickými a ekonomickými zdroji v přítomnosti. Cílem knihy ovšem není prezentovat složkový, ale spíše holistický, totální, přístup k chápání dědictví. Tedy zejména překonat dualismus hmotného a nehmotného dědictví.

Pojmem identita editoři označují především způsoby, jakými jsou např. dědictví, jazyk, náboženství, etnicita, nacionalismus či sdílené interpretace minulosti využívány při (sebe)vymezování specifických komunit. Identita je o stejnosti a příslušnosti k určité skupině. V knize tak není věnována větší pozornost osobnímu dědictví a identitě jedince.

Po stručném a výstižném úvodu představujícím obsah knihy následuje první část věnovaná podstatě vztahů mezi dvěma diskutovanými koncepty, dědictvím a identitou. Na příkladu Velké Británie je představena historie dědictví. Dále je obecně diskutována otázka vztahu dědictví, paměti a identity či hranic mezi osobním a veřejným, oficiálním a neoficiálním dědictvím.

Ve druhé části knihy je nejprve analyzován vztah nacionalismu, přírody a národních krajin na příkladu Švédska. Následují pojednání o dědictví a rase, vyloučení, náboženství, společenské třídě či genderu.

Třetí část se soustředí na otázky praktického vykonávání dědictví. Autoři se nejprve věnují problematice reprezentace a komunikace významů dědictví, od které se příliš nevzdaluje ani téma následující kapitoly: role pojmenování při tvorbě identity. Další dvě kapitoly pojednávají o specifickém tématu reprezentace dějin násilí a násilností. Diskutován je význam připomínání války a problematika lidského traumatu jako dědictví obecně. Zbylé kapitoly se věnují spíše i u nás obvyklejším tématům: otázce konzervace stavebního dědictví, vztahům mezi turismem a dědictvím či muzeím jako prostředkům reprezentace identity.

Poslední, čtvrtá část knihy je nejrozsáhlejší jak co do počtu kapitol, tak co do počtu stran. Pozornost se věnuje nejen např. multikulturním dědictvím, přeměně dědictví ve střední a východní Evropě, dědictví post-koloniálních společností, ale také novým muzeologiím a ekomuzeím, evropským krajinám či kulturní diverzitě a lidským právům.

Závěrem lze říci, že i přes některé nedostatky, kterých jsou si ovšem editoři publikace vědomi, jako je např. omezený tematický a geografický záběr řešené problematiky, se jedná o publikaci, která vhodným způsobem seznamuje se základními tématy řešenými ve studiu dědictví a která obsahuje i řadu podnětů pro další směřování kulturně geografického výzkumu nejen v Česku.

Zdeněk Kučera; Univerzita Karlova v Praze, e-mail: kucera12@natur.cuni.cz

V. Toušek, J. Kunc, J. Vystoupil a kol.: Ekonomická a sociální geografie.

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2008, 411 s.
ISBN 978-80-7380-114-4.

V loňském roce vyšla rozsáhlá učebnice věnovaná podstatné části humánní geografie. Titul, který autoři použili, je výstižný. Podle něj je kniha o ekonomických aktivitách člověka s přesahy do široce chápané sociální problematiky.

Autorský tým vedený Václavem Touškem byl složen převážně z moravských geografů z několika institucí z Brna a Olomouce. Výsledkem jejich práce je kompaktní učebnice, která na našem trhu už léta chyběla.

První kapitola napsal Petr Daněk a je věnována vývoji geografického myšlení. Je to přehledné zpracování vývoje geografie s velmi dobře vyváženým poměrem mezi starou a novou geografii. Autor se vyvaroval chyby začínajících autorů obdobných zpracování, že s přílišnými detaily popíší nejstarší historii, protože k ní je obvykle nejvíc pramenů a je to téma již mnohokrát zpracované, aby nakonec současný stav odbyli několika všeobecnými větami. Naopak v této knize autor dovedl svůj výklad až k nejnovějšímu post-strukturalismu a dekonstruktivismu. Tato kapitola tak může dobře posloužit studentům při nejrůznějších předmětech typu „úvod do studia“ a „teoretická geografie“ nebo jako úvodní partie dílčích disciplín.

Autory druhé kapitoly věnované geografii obyvatelstva jsou editoři celého díla Václav Toušek a Josef Kunc. Spojení zkušeností s dynamikou mládeže bylo evidentně podnětné. Tato kapitola je z celé učebnice druhá nejobsáhlejší (56 stran) a přináší ucelený přehled této významné geografické problematiky s nezbytnými vazbami na demografii a kulturní geografii. Tím se tento text stává vhodným studijním materiálem, který geografii obyvatelstva umísťuje v kontextu systému vědy. Vzhledem k rozsahu textu sice lze položit otázku, zda tak široký záběr byl opravdu nutný. Autoři mohli přece přistoupit k úspornější variantě a věnovat se pouze prostorovým aspektům vývoje obyvatelstva. Text by byl sevřenější, ale zároveň také chudší a nemohl by tak dobře sloužit jako učební text pro geografii obyvatelstva. Z věcného hlediska kapitola o obyvatelstvu nemá žádná výraznější slabá místa. Výhrady lze mít nanejvýš k drobnostem, jako je např. malá čitelnost obr. 2. 1. Vývoj počtu obyvatel Země na str. 48. Při zvoleném měřítku je období s minimálním nárůstem obyvatelstva příliš dlouhé a období růstu je zredukováno na posledních 5 % délky časové osy. To sice usnadňuje představu o proporcích jednotlivých epoch, ale studenty by jistě více zajímalo poslední období rychlého růstu, ve kterém se v současnosti nacházíme.

Ondřej Mulíček se ve třetí kapitole výborně vypořádal s úkolem zpracovat geografii sídel. Popsal v ní vývoj této disciplíny, jejíž význam v současném urbanizovaném světě neustále roste. V této kapitole nacházíme popis hlavních teorií, jejichž počet je větší než ve většině ostatních geografických disciplín. Autor zde popsal mj. Zipfovo pravidlo pořadí velikosti měst nebo Christallerovu teorii centrálních míst, které se objevují ve všech dosavadních učebnicích, ale uvedl i Gibratův zákon proporčního růstu, který už tak znám není. Sympatické je, že autor alespoň naznačil vazby geografie sídel s behaviorální geografii v otázkách percepce městského prostoru.

Čtvrtá kapitola je věnována geografii zemědělství. Tato disciplína ekonomické geografie v užším smyslu zaujímá v učebnici svým rozsahem třetí místo. Jejím autorem je Antonín Věžník a zhostil se svého úkolu vcelku dobře. Popsal vývoj disciplíny od klasických teorií von Thüna až k popisu dnešní zemědělské výroby ve světě. Tato část obsahuje poměrně hodně statistik a map. Detailní popis je předností této kapitoly, ale zároveň i jistou slabinou. Autor věnoval popisu zemědělské výroby neúměrně více místa než jejímu teoretickému vysvětlení. Navíc místy ani styl tohoto popisu není právě dokonalý. Přesto

je i tato kapitola vhodným studijním materiálem, který pomůže studentům studujícím geografii zemědělství.

Geografie průmyslu byla v době industriální ekonomiky vždy nejdůležitější součástí ekonomické geografie a svůj význam si udržuje přes určitý pokles i v současné postindustriální době. Proto je to logicky nejrozsáhlejší kapitola celé knihy. Jejím autorem je Michal Vančura, jediný člen autorského kolektivu nepocházející z Moravy – je z Českých Budějovic. Také jeho přístup je encyklopedický. Zahrnuje popis vývoje disciplíny s rozsáhlým přehledem literatury. Na rozdíl od zemědělství uvádí i mnohem více teoretických prvků a nevyhýbá se ani kvantitativním metodám hodnocení (např. koncentrace průmyslu). Na závěr popisuje nejnovější trendy ve vývoji průmyslu: deindustrializaci, reindustrializaci a vztah k životnímu prostředí. Této kapitole by prospělo věnovat více pozornosti nejnovějším změnám směřujícím k lehčí, méně materiálově i energeticky náročné výrobě a navazujícím změnám závislosti průmyslu na prostorových vazbách, než tomu bylo v minulosti. Mnohé dřívější lokalizační faktory obrazně i reálně ztratily na váze a v budoucnu ztratí ještě víc, ale autor se do těchto výhledů viditelně nechtěl pouštět, zřejmě aby se vyhnul tenkému ledu spekulací.

Další kapitola o geografii dopravy je čtvrtá nejrozsáhlejší a to je nutno kvitovat s povděkem. Tato výsostně geografická disciplína je totiž v našich poměrech v poslední době poněkud zanedbávána. Místo nedávno zemřelých kolegů Stanislava Mirvalda a Stanislava Řeháka není dosud spolehlivě zaplněno, a tak mladý autor této kapitoly Daniel Seidenglanz je příslibem do budoucnosti. Svůj přehled geografie dopravy pojal opravdu komplexně a poukázal i na vztah dopravy ke klasickým lokalizačním teoriím (von Thünen). Poněkud méně pozornosti, než si zaslouhuje, však věnoval vodní dopravě, především výstavbě kanálů, což je problematika významná – byť spíše potenciálně – i na našem území.

Sedmá kapitola obsahuje geografii služeb. Velmi dobře ji napsal Zdeněk Szczyrba, který přes svůj věk nepochybně patří k nejzkušenějším autorům této disciplíny v současné české geografii. Geografie služeb je v rámci ekonomické geografie poměrně mladá, a proto také v knize zaujímá nejmenší prostor. Její obraz je však dostatečný a ilustrace příkladů s hojným využitím exaktních metod ukazuje na její rozvojové možnosti. S rostoucím významem sektoru služeb v postindustriální společnosti poroste nepochybně i význam geografie tohoto odvětví.

Také geografie cestovního ruchu je mladší disciplínou ekonomické geografie. Je obsahem osmé kapitoly napsané Jiřím Vystoupilem. Autor v ní zúročil své zkušenosti z redakce Atlasu cestovního ruchu ČR, které shrnul v přehledné a didakticky vhodné formě. Tato kapitola by mohla sloužit jako samostatná učebnice základů geografie cestovního ruchu a vhodně odkazuje na další prameny. Text jasně dokazuje, že tato geografická disciplína má k dispozici vědecké postupy srovnatelné se staršími exaktnějšími ekonomicko-geografickými disciplínami. Kapitola se opírá hlavně o koncepci rozšířené zejména v Německu a Rakousku, které jsou velmi dobře známé i u nás. Proti tomu nelze nic namítat, protože podrobné zohledňování jiných – především anglosaských koncepcí – by kapitolu zřejmě neúměrně „nafouklo“. Díky tomu však tato kapitola bude připadat odborníkům studujícím cestovní ruch z anglosaské literatury zřejmě poněkud okleštěná.

Předposlední kapitolu o environmentální problematice v geografii napsal Milan Víturka. Jeho text je v první části přehledem problematiky a environmentálně nejproblémovějších a nejméně problémových míst na světě. Ve druhé části se zabývá spíše právními nástroji environmentální problematiky v ekonomice (analýza EIA) a tvorbou územních systémů ekologické stability. Je škoda, že se nezmnínil o environmentálně motivovaných migracích, čímž by vhodně propojil environmentální problematiku s problematikou obyvatelstva.

Poslední desátá kapitola je teoretickým textem o regionech a regionalizaci, tzn. o vrcholu geografického snažení. Napsal ji mladý, ale už dostatečně vyzrálý geograf Pavel Klapka. Nastínil teoretické koncepce regionu, známé z odborné literatury, a logicky je uspořádal. Dal tak studentům geografie do ruky příručku, jak studovat tuto látku a jak se orientovat ve změní někdy i protichůdných teoretických koncepcí. Nejhodnotnější je v této kapitole vysvětlení základních metod regionalizace, včetně exaktních postupů známých už z dob pozitivistické geografie, které jsou však stále platné a jichž se stále značná část nepoučených geografů podvědomě obává. Snad se po četbě této knihy dnešní mladá generace geografů s těmito metodami více sžije a bude je umět vhodně použít.

Shrnutí: výše popsaných deset kapitol tvoří u nás zcela ojedinělý celek, který je vysokoškolskou učebnicí, jaká u nás už po léta chyběla. I když kniha není zcela bez chyb, pro studenty geografie může nepochybně sehrát roli socio-ekonomicko-geografické učebnice, ve které najdou většinu hlavních informací svého oboru. Přinejmenším v nejbližších letech, než – stejně jako její předchůdkyně – začne zastarávat.

Tadeusz Siwek; Ostravská univerzita v Ostravě, e-mail: tadeusz.siwek@osu.cz

L. A. Rivard: Geohazard-associated Geounits. Atlas and Glossary.

Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg 2009, 1054 s. (CD-ROM příloha)
ISBN 978-3-540-20296-7.

V době, kdy vzrůstá počet zpráv o projevech různorodých přírodních rizik na Zemi a v sepětí s tím se zvyšuje i množství publikací věnovaných různým aspektům této problematiky, byla – s jistým zpožděním, jehož důvody snad budou čtenáři z dalšího textu patrné – v květnu tohoto roku vydána v rámci série Environmental Science and Engineering (editoři R. Allan, U. Förstner a W. Salomons) publikace L. A. Rivarda s dílčími příspěvky Q. Hugh J. Gwyna, která je výjimečná hned v několika ohledech, kvůli nimž by neměla uniknout pozornosti středoevropské geografické obce. Začátek přípravy knihy se datuje do roku 1998, kdy vznikla její prvotní idea v rámci „International Decade for Natural Disaster Reduction“. Realizace myšlenky se ujal Lambert A. Rivard, který se dlouhodobě specializuje na aplikovanou foto-geomorfologii s přesahem do geologie a inženýrství, přičemž působil nejen na universitních pracovištích (např. McGill University, Montreal), ale taktéž jako praktický konzultant téměř po celém světě. Kniha, jak napovídá její název, je objemným atlasem (katalogem) tzv. Geounits (ve smyslu autora publikace lze termín interpre-

tovat jako geologické či spíše strukturně-geomorfologické jednotky, zkráceně geojednotky), které jsou charakterizovány a dokumentovány prostřednictvím leteckých fotografií a satelitních snímků, a jimž jsou přisuzována pravděpodobná přírodní georizika (geohazardy). Za poznámku stojí fakt, že autor užívá termín geohazardy sensu Gares et al. 1994, nezřídka však mluví i o rizicích. Proto jsou i v této recenzi uváděny oba termíny společně, kvůli zjednodušení ovšem bez předpony „geo“, neboť geologická a geomorfologická podstata těchto rizik (hazardů) implicitně vyplývá z názvu knihy. Rozsah práce dokumentuje zejména ilustrační materiál. Připočteme-li k leteckým fotografiím a datům z dálkového průzkumu Země též nákresy a fotografie z terénu, obsahuje kniha celkem 995 ilustrací, a dále pak CD-ROM s přibližně 260 interpretovanými leteckými stereosnímky příslušných geojednotek. Orientace uživatele v souborech na CD je usnadněna přiloženým obsahem včetně náhledu stereosnímků.

Publikace je členěna do čtyř základních částí, za nimiž následuje rejstřík a seznam zkratk a akronym. První dvě části jsou věnovány definicím užívaných pojmů, problematice vymezení a klasifikace geojednotek, zhodnocení zdrojů dat dálkového průzkumu Země pro potřeby hodnocení přírodních rizik a hazardů, dominantní náplní druhé kapitoly je pak návod pro práci s knihou. Základním rozdílem oproti jiným publikacím zůstává vymezení ústředního pojmu, jímž jsou výše zmíněné geojednotky. Zatímco ve většině publikací bývá výchozím bodem úvah přehled přírodních rizik (hazardů), jimž jsou přisuzována pravděpodobná prostředí vzniku, autor primárně vymezuje geojednotky jako části území, které mají rozpoznatelné hranice vůči svému okolí v měřítku leteckých fotografií či satelitních snímků, a jejichž vnitřní homogenita je funkcí geneze, složení, geologické struktury a reliéfu. Tyto jednotky pak charakterizuje a přisuzuje jim přírodní rizika (hazardy), která mohou být dynamikou geojednotek spuštěna, nebo naopak pro jejichž průběh jsou geojednotky vhodným prostředím. Výhodou tohoto přístupu je snadná návaznost na regionální geologické a geomorfologické mapovací práce, kdy pro každý objekt příslušného měřítka můžeme uvažovat určitá rizika (hazardy). Naopak nevýhodou může být tento přístup v případě, že čtenář hledá informace o konkrétních rizicích, která jsou přitom uvedena na různých místech knihy pro různé geojednotky (např. debris flows, rock fall aj.).

Původně autor vymezil 177 základních jednotek a 178 variant, které pro potřeby atlasu upravil do 94 základních jednotek a 70 tzv. facií. Podrobná klasifikace a charakteristika geojednotek a jim příslušejících přírodních rizik (hazardů) jsou náplní třetí a čtvrté – stěžejní – části knihy. Geojednotky jsou klasifikovány do čtyř oddělení (Divisions): Magmatické horniny a struktury (Magmatic rocks and structures), Sedimentární horniny a durikrusty (Sedimentary rocks and Duricrusts), Geostruktury (Geostructures) a Povrchové uložení (Surficial deposits). Tyto autor rozdělil do 4 litologických a 19 genetických skupin, které podrobněji člení na podskupiny, varianty a komponenty s přisouzením kódového označení. Samotný atlas (čtvrtá část knihy) obsahuje charakteristiku každé z podskupin (případně variant) geojednotek podle shodného modelu, jenž zahrnuje kódové označení, charakteristiku, funkční vztah k jednomu z 15 hodnocených rizik (hazardů), vybranou bibliografii a obrazový materiál. Charakteristika a vztah k rizikům (hazardům) je stručná, v několika případech jde o kompletní citaci z jiných odborných publikací, což logicky

sníží stylizovanou jednotu textů. Každá letecká fotografie či satelitní snímek jsou opatřeny názvem a souřadnicemi zobrazeného místa (snímky pocházejí z 89 zemí!), komentářem a citací zdroje. Byť cílem knihy nebylo podat regionální přehled rizik (hazardů), ale upřednostněn je typologický přístup, jako nedostatek se může čtenáři jevit absence souhrnného rejstříku míst, která jsou zobrazena na leteckých a satelitních snímcích.

V případě atlasů a katalogů je jedním z primárních kritérií každého recenzenta zpravidla proporčnost informací a jejich relevance a úplnost, tj. zařazení všech podstatných typů popisovaných objektů či procesů. V našich podmínkách je – v rámci geologických a geomorfologických disciplín – pozornost dlouhodobě věnována zvláště různým typům svahových pohybů, případně fluviaálně-geomorfologickým rizikům (hazardům) atp. Z takto úžeji zaměřeného pohledu může čtenář pociťovat absenci některých specifických typů geojednotek, stejně jako přílišnou povrchnost při jejich hodnocení. Je ovšem nutné mít na paměti, že se jedná o souhrnnou publikaci, která hodnotí přírodní rizika (hazardy) v různých prostředích na Zemi. Zároveň jsou popisované geojednotky vymezeny a klasifikovány na základě leteckých snímků a dálkového průzkumu Země a jejich minimální velikost proto musí reflektovat měřítko těchto zdrojů. S uvažováním těchto souvislostí splňuje svým obsahem atlas výše stanovená kritéria.

Souhrnné hodnocení vyznívá pro publikaci velmi kladně. Zcela jistě se nejedná o dílo, které by čtenář přečetl od počátku do konce – tomu nenapomůže ani rozsah ani forma práce. Předpoklad, který se ovšem dosti pravděpodobně naplní, je ten, že tuto knihu či její části využije a velmi ocení při různých příležitostech snad každý, kdo se soustavněji věnuje geologickému, geomorfologickému, hydrogeologickému nebo environmentálnímu studiu i výzkumu, zvláště pak má-li tento aplikovaný charakter. Pozornost by však měla vzbudit i u těch geografů, jejichž zájem není primárně mířen na přírodní složky krajiny. Veškeré geojednotky je totiž potřeba chápat jako prostorové celky, v nichž se realizují lidské aktivity. Představuje-li soubor autorem vymezených jednotek snad jen s velmi malými výjimkami prostředí celého povrchu Země, musíme vnímat veškeré části tohoto povrchu jako dynamické prostředí, které umožňuje iniciaci různorodých rizik (hazardů) – tj. vnímat a zvažovat je při kvalifikovaném posuzování prostorové a funkční organizace objektů a procesů v krajině. Knihu, jejíž cena udávaná vydavatelem je 299 Eur, lze proto vysoce doporučit širokému spektru uživatelů se zájmem o krajinou sféru či její dílčí složky.

*Pavel Raška; Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem,
e-mail: raska@sci.ujep.cz*

E. Heřmanová, P. Chromý a kol.: Kulturní regiony a geografie kultury.
ASPI, Praha 2009, 348 s. ISBN 978-80-7357-339-3.

Knih s geografickou tematikou, které mají primárně sloužit jako vysokoškolské učebnice a zároveň si kladou za cíl oslovit i širší okruh čtenářů, nevzniká v posledních letech v Česku mnoho. Monografie autorského kolektivu pod vedením Evy Heřmanové a Pavla Chromého by měla posloužit jako jakési

kompendium všem zájemcům o problematiku studia prostorových aspektů kultury v rámci Česka. Prezentovaným tematům se autoři věnují dlouhodobě a vzniklá kniha je logickým vyústěním jejich výzkumné a pedagogické práce. Většina členů autorského kolektivu působí na katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, E. Heřmanová pak na katedře regionálních studií Národohospodářské fakulty Vysoké školy ekonomické v Praze.

V krátkém úvodu a následující první kapitole lakonicky nazvané *Kultura a prostor* diskutuje P. Chromý tyto dva základní pojmy a přináší stručný přehled paradigmatického vývoje na poli světové kulturní geografie. Výstižně jsou popsány styčné plochy této disciplíny s dalšími geografickými disciplínami (např. s politickou geografii) i s dalšími vědními obory. Úvodní kapitola ale již naznačí také největší problém knihy. Tím je, ač se to může zdát jako paradoxní výtky, její obrovský tematický záběr. Můžeme se (oprávněně) domnívat, že každé lidské konání je kulturně podmíněno. Celkové koncepci knihy by ale prospělo „protřídění“ témat, jasné vysvětlení toho, proč jsou některá témata zpracována hlouběji, jiná pouze stručně – a proč některá zůstala stranou.

Analýzou prostorové diferenciaci kultury a jejích jednotlivých složek na území Česka se zabývá druhá kapitola, která se svými více než sto stránkami zabírá celou třetinu knihy. E. Heřmanová se věnuje čtyřem okruhům: vzdělanosti a vzdělávání, náboženství a religiozitě, volebnímu chování a volebním preferencím a národnostním menšinám. Podkapitoly z jejího pera jsou – i vzhledem k charakteru témat a dostupnosti dat – protkané velkým množstvím statistických údajů a svým zpracováním (vysvětlení základních pojmů, jasná strukturace) jsou nejbližší učebnímu textu pro zájemce, kteří se s danou tematikou setkávají poprvé. Národnostnímu složení obyvatelstva Česka a problematice rodáků a rodáctví se věnují podkapitoly S. Kučerové. Autorka v nich stručně vysvětluje základní pojmosloví a velice výstižně a poutavě ho dokáže ilustrovat na konkrétních příkladech. P. Chromý přispěl v druhé kapitole texty o tradičních kulturních regionech, jazykových a etnografických oblastech a regionální identitě. Zejména podkapitola o identitě je velmi „hutným“ čtením a shrnuje hlavní obecné teze i konkrétní výstupy výzkumů, které se v posledních letech regionální identitou v Česku zabývaly. Závěr druhé kapitoly patří podkapitole M. Marady, ve které je zevrubně a za doprovodu bohaté fotodokumentace popsána regionální diferenciaci lidové architektury.

Třetí kapitola nazvaná *Krajina jako dědictví* je jejím autorem Z. Kučerou uvozena otázkou: Co je to krajina? Odpověď dává autor představením tří hlavních směrů současných přístupů k výzkumu krajiny (krajina jako pozorovaná scenerie, krajina jako vymezené území nebo region, krajina jako specifický celek). Druhou polovinu kapitoly autor věnuje vztahu krajiny a krajinného dědictví (respektive dědictví přírodního a kulturního) a jeho ochraně. Je nutné ocenit přehlednost celé kapitoly a umístění rozšiřujících informací do samostatných rámců.

Následující čtvrtá kapitola (opět v rozsahu více než 100 stran) je věnovaná kultuře a jejímu vlivu na rozvoj regionů. Autorka E. Heřmanová zde rozebírá jednotlivé složky hmotné i nehmotné kultury a jejich distribuci na území Česka v souvislosti s jejich potenciálem přispět k rozvoji daných regionů. Nejširší pozornost je věnována nemovitým kulturním památkám, jejich územnímu

rozložení, typologizaci či statistikám návštěvnosti. Dále je popsána kulturní infrastruktura na území Česka (kina, muzea atd.), živá kultura a tradice a každodenní kultura. Jakýmsi dovětkem je kapitola pátá (opět E. Heřmanová), která se zabývá kulturním a sociálním prostředím obcí, měst a regionů.

Silnou stránkou knihy na „edukačním poli“ je obsažené množství tabulek, map, statistických přehledů a zejména odkazů na další literaturu a internetové zdroje. Zájemcům z řad studentů je tak umožněno získat na jednom místě základní informace, jejichž vyhledání a zpracování by bylo pro jedince zdouhavou a náročnou prací, a po jejich poznání se vydat na cestu vlastního hlubšího studia či výzkumu. Rovněž cesta k pochopení základní odborné terminologie je díky autorům velice snadná.

Práci s knihou ovšem znesnadňuje několik formálních nedostatků. Kromě nesouměrného rozvržení kapitol (jak proporčního, tak koncepčního) je to zejména nejednotná grafická úprava map. Některé mapy jsou navíc „znepřehledněny“ zobrazením měst či nižších administrativních jednotek sousedních zemí, i když ilustrují pouze distribuci vybraných jevů na území Česka. Nepěkně působí také rozvinuté odkazy (někde i delší než jeden řádek) na konkrétní internetové stránky – poznámka pod čarou by byla tím pravým místem pro jejich umístění. Jedná se v pravdě o kosmetické detaily, ale i ty mnohdy rozhodují o tom, zda má čtenář chuť po knize opakovaně sáhnout.

Nebylo by vhodné, aby tato recenze končila předchozím odstavcem. Přes uvedené výtky si myslím, že se jedná o přínosnou publikaci. Zejména proto, že, jak pevně věřím, zařadí výzkumná témata, kterým se autoři věnují, do „hlavního proudu“ české geografie – už tím, že kniha (a monografie obzvlášť) i v dnešní době zůstává jakousi institucí, na kterou se můžeme vždy s důvěrou obrátit. Pro tuto knihu to tedy určitě platí.

Petr Osoba; Univerzita Karlova v Praze, e-mail: osobic@centrum.cz